

Stručná historie sborového zpěvu na Pedagogické fakultě Univerzity J. E. Purkyně Ústí nad Labem

VLADIMÍR KUŽELKA

Ve svém příspěvku bych chtěl pojednat o historii sborového zpěvu na katedře hudební výchovy Pedagogické fakulty v Ústí nad Labem.

Sborový zpěv byl, je a věřím, že i bude nedílnou součástí výuky hudební výchovy na katedře HV PF UJEP Ústí nad Labem. Jeho počátky jsou spojeny se založením Pedagogického institutu a posléze Pedagogické fakulty v Ústí nad Labem.

Osobností, které stály u zrodu katedry a zároveň i sborových těles, nebylo mnoho, rozhodně k nim však patří především prof. PhDr. Tomáš Fiala, CSc., nositel „Ceny Bedřicha Smetany“. Díky jeho muzikantskému a organizačnímu entuziasmu vzniká již v roce 1959 smíšený sbor, který se stal později nejpočetnějším sborovým tělesem v regionu a rovněž i největším tělesem svého druhu v Čechách. V osmdesátých letech minulého století čítal sbor přibližně sto zpěváků, takže na koncerty mimo Ústí nad Labem cestovali členové dvěma autobusy.

Ve **Smíšeném pěveckém sboru Pedagogické fakulty** se vystřídal za více než 30 let jeho trvání téměř všichni studenti hudebně výchovných oborů, studenti dalších pedagogických aprobací, pedagogové katedry hudební výchovy spolu s dalšími učiteli tehdejší fakulty. Sbor uskutečnil více než tisícovku koncertů doma i v zahraničí, byl pravidelným účastníkem významných československých i zahraničních festivalů, kde získal mnohá ocenění. Jmenujme například mezinárodní sborový festival IFAS Pardubice, Festival sborového umění Jihlava, Písně přátelství,

ze zahraničních uvedme významnou sborovou soutěž ve španělském Cantonigros a také prestižní festival v irském Corku.

Sbor pořádal pravidelné reciproční akce s tělesy z Maďarska, Bulharska, Německa, Polska, Litvy, Švýcarska, Holandska. Nejednalo se však jen o výměnu studentských souborů. Mezi nejvýznamnější partnery sboru můžeme zařadit vedle univerzitních sborů z Nyiregyházy, Lipska, Drážďan či Czestochové také Pěvecký sbor záložních důstojníků z Bulharského Jambolu; jako nejvýznamnějšího sborového partnera ze západní Evropy uvedme Mužský pěvecký sbor z holandského městečka Meijel.

K pravidelným akcím sboru, vedle koncertů, soustředění a zkoušek, patří i nahrávání ve studiu Českého rozhlasu v Ústí nad Labem. V archivu studia nalezneme několik desítek zvukových záznamů skladeb, které sbor nacvičil a zařadil do svého koncertního i soutěžního repertoáru.

Vedle smíšeného sboru působil při katedře hudební výchovy dívčí komorní sbor pod vedením prof. PhDr. Vlastimila Kobrleho, CSc. Jednalo se o výběrový sbor a jeho členkami byly nejlepší zpěvačky z ženské složky smíšeného sboru. Prof. V. Kobrle společně s prof. J. Říhou byli zakladatelé Ústeckého dětského sboru, který v počátcích působil při Československém rozhlasu v Ústí nad Labem. Na činnosti fakultních sborů se v šedesátých letech organizačně podílel Dr. Petr Jistel, který působil především jako manažer sborového dění na katedře hudební výchovy.

Velkou výhodou pro ústecký studentský sborový zpěv byla v uvedené době i skutečnost, že téměř všichni pedagogové, působící na katedře hudební výchovy, byli sborovými dirigenty, sólovými a sborovými zpěváky a v neposlední řadě i instrumentalisty, kteří se na koncertní činnosti fakultních sborů významně a s nadšením podíleli. Jmenujme například doc. Josefa Pazderku, dlouholetého vedoucího katedry a vynikajícího sbormistra pěveckého sboru Ještěd z Liberce, sbormistra dr. Jiřího Holnera, sbormistra a skladatele prof. Dr. Josefa Říhu, sbormistryni Dr. Věru Sokolovou, sbormistra a sólového pěvce doc. Dr. Mikuláše Popoviče, skladatele Dr. Jana Bůžka, který fakultním sborům, podobně jako již jmenovaný J. Říha, věnoval mnoho svých skladeb.

Na konci osmdesátých let vznikají další pěvecké sbory, které díky svému působení a zaměření výrazně zpestřují sborový život regionu.

V roce 1989 vzniká z iniciativy prof. Josefa Říhy (nositele „Ceny Bedřicha Smetany“) a prof. Jiřího Holubce smíšený sbor **Chorea academica**. Uvedený sbor rozvinul specifickou činnost původního Smíšeného sboru Pedagogické fakulty, který skončil svoji činnost v roce 1992.

Pěvecký sbor Chorea academica procestoval během dvaceti let své existence, která úspěšně trvá i dál, většinu evropských zemí. V roce 1996 navštívil a koncertoval také ve Spojených státech. Na sborových festivalech a soutěžích dosáhl mnoha významných úspěchů a ocenění.

Na konci osmdesátých let vzniká rovněž **Dívčí komorní sbor UJEP**, jehož zakladatelem a sbormistrem je doc. Dr. Vladimír Kuželka, nositel „Ceny Ferdinanda Vacha“. I tento sbor dosáhl na domácí a mezinárodní půdě významných úspěchů a ocenění (mj. pravidelný účastník Mezinárodního festivalu akademických sborů IFAS Pardubice).

Vedle uvedených sborů působí na katedře hudební výchovy v současné době ještě **Mužský pěvecký sbor Nona**, (který se transformoval do smíšeného sboru), jehož

zakladatelem a sbormistrem je PhDr. Luboš Hána, Ph. D., vyučující ústecké katedry, který patří v současné době mezi významné české sborové dirigenty a je rovněž známým aranžérem skladeb z oblasti populární hudby. Jeho úpravy jsou zpívány mnoha českými sbory.

Vedle uvedených koncertních sborů působí na katedře hudební výchovy další smíšený sbor, který slouží budoucím sbormistrům jako tzv. „cvičné těleso“.

Počátky výuky sborového dirigování můžeme na ústecké katedře nalézt již v šedesátých letech, kdy je do studijního plánu přípravy učitelů hudební výchovy zařazen předmět Sborový zpěv a řízení sboru. Studenti učitelství měli povinnost pracovat ve sborech katedry a zároveň v rámci uvedeného předmětu měli za úkol se sborem nastudovat zvolený repertoár.

Akademický rok 1989–1990 byl významným mezníkem ve sborovém zpěvu, byla zahájena výuka aprobační kombinace hudební výchova – sbormistrovství.

Prvním garantem tohoto studia byl prof. Tomáš Fiala, později garanci převzal doc. V. Kuželka. Za téměř dvacet let vychovala, připravila a v současné době i připravuje katedra mnoho výborných sbormistrů, působících jak u mládežnických a školních sborů, tak i ve sborech dospělých. Najdeme je nejen v Ústeckém kraji, ale i v dalších regionech České republiky. Za všechny můžeme jmenovat Luboše Hánu (Ventilky Jirkov), Helenu Legrovou, Janu Kuželkovou (Písnička Ústí n. L.), Petra Řeháka (Romance Ústí n. L.), Zuzanu Kubelkovou (Ještěd Liberec),

Na tomto místě nebudu uvádět jednotlivé studijní disciplíny studia oboru sbormistrovství, které jsou v zásadě shodné na všech fakultách, kde toto studium probíhá. Studenti praktikují ve sborech katedry i mimo katedru, jsou zapojeni do organizačních záležitostí, které jsou spojeny se sborovou činností a vedou i sbory v místě bydliště na ZŠ, ZUŠ apod.

K tomuto stručnému výčtu musím přidat i následující údaje. Řada studentů oboru

s hudební výchovou i bez kombinace se sbormistrovstvím působila ve fakultních sborech a získané poznatky a praktické zkušenosti z oblasti sborového zpěvu uplatnili v pozdější pedagogické a sbormistrovské praxi.

Jen v Ústí nad Labem působí například doc. Anna Kobřlová (spolu se svým manželem prof. V. Kobřlem) – Ústecký dětský sbor, dr. Petr Zeman a dr. Martina Zemanová – Ústecký dětský sbor a sbor Consilium, dále Vladimír Saska, který je sbormistrem a duší studentského gymnaziálního sboru Gauneramus. Jmenujme dále Josefa Říhu ml., sbormistra a zakladatele Chlumeckého dětského sboru a Chlumeckého pěveckého sboru, Mirku Protivovou (společně s prof. J. Říhou) – sbormistryni školního pěveckého sboru Písníčka ze ZŠ a ZUŠ v Krásném Březně.

Činnost katedry v oblasti sborového umění se však neomezuje jen na výchovně-vzdělávací působení a na uměleckou činnost.

Katedra pořádá od roku 1993 pravidelná vědecká sympozia „CANTUS CHORALIS“ věnovaná sborovému zpěvu, kterého se účastní a na kterém přednášejí významní

hudební historici, sbormistři, skladatelé, hudební teoretici a organizátoři sborového dění z České republiky i ze zahraničí. Na uvedená sympozia navazují mezinárodní sympozia o sborovém zpěvu „CANTUS CHORALIS SALOVACA“, která pořádá katedra hudební výchovy Univerzita Mateja Bala v Banské Bystrici (Slovensko).

V roce 2011 se uskutečnil již desátý ročník „Cantus choralis“, který podpořili: Český hudební fond Praha, Nadace OSA Praha, Nadace Leoše Janáčka Brno, Magistrát města Ústí nad Labem, Krajský úřad Ústí nad Labem.

V letech 2007 získala katedra (doc. Ašenbrenerová a prof. Říha) grant ESF. Díky finančním prostředkům Evropské unie byl uspořádán sbormistrovský kurz, který probíhal téměř dva roky a kterého se zúčastnilo více než 30 začínajících sbormistrů z České republiky.

Jak vidíme, působení katedry hudební výchovy PF UJEP v oblasti sborového umění je velmi široké a úspěšné. Naše katedra je proto řazena právem v uvedené oblasti mezi nejlepší univerzitní pracoviště tohoto typu doma i v zahraničí.

Doc. PaedDr. Vladimír Kuželka je pedagogem katedry hudební výchovy se zaměřením na sbormistrovství, intonaci a rytmus, řízení pěveckého sboru, hru na klavír, doprovody písní, hra partitur a korepetice. Od roku 1990 je uměleckým vedoucím Dívčího komorního sboru Pedagogické fakulty Univerzity J. E. Purkyně v Ústí nad Labem.